

foremost: toward her occidental ideals, her family, her gender, her religion, or her country?» [3, p. 284-285].

It would not be out of place to touch upon the semantic peculiarities of the English word «nationalism», because the concept of this word differs from the concept of the Russian word «национализм». In Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary «nationalism» is defined as devotion to one's own nation, patriotic feelings, principles or efforts; movement favouring political independence in a country that is controlled by another or is a part of another. «The Modern Philosophic Dictionary», edited by V. Kerimov, gives the following definition of nationalism: «The hypertrophic form of ethnocentrism; psychology, ideology, politics and social practices of exclusiveness of one's own, ethnic community and state, hostile feelings towards other nations and states». As it seems, the differences in the concepts are important and should be taken into consideration.

Apparently, translation plays a dominant role in a lot of philosophic and, in general, humanitarian essays: there are many intricate connotations that terms like «identity politics» and «multiculturalism» carry in essays written in English for a Ukrainian reader to understand texts properly.

Since multiculturalism emerged as a discourse of government in the countries of British Commonwealth during the 1970s, opposition to it has often been expressed as a rejection of its «culturalism» and a commitment to more fundamental categories of social analysis – class, race, gender. «Culturalism», however, has not been without its progressive moments. As D. Bennett puts it, the interpretation of racial differences as «cultural», for example, was one of the strategies by which nineteenth-century humanist scientists attempted to combat «racial science». By pluralising the concept of culture humanist anthropologists sought to resist imperialist world-view and colonial practices, viewing culture as relatively autonomous and incomparable. One of the legacies of this kind of culturalism is what scientists call «neo-racism», or «racism without races» [2, p.6]. On the other hand, anti-racism with its stigma of being «abstract» for its failure to be realistic about universal human weaknesses and needs, is accused of testing tolerance thresholds to the limit, denying УДК 141.572.

«natural» expression of pride in culture differences. At present, liberal multiculturalism is the label commonly given to the diversity-management model of cultural differences known in the EU as «harmonization».

We understand that the «politically important common» is a unified complex of ideas, symbols and images, and we are able to turn our apparently conflict interests into a certain single whole only in case if we are patriots in the primary meaning of this word. Meanings are personalised and can be accessible only in the process of dialogue of cultures. Failure to be heard is a tragedy of the peoples in different epochs, as M. Bahtin said; and nowadays this tragedy is often performed on the political stage against the background of culture. The story of «Man of culture» and «Culture» seems to be a kind of Utopian narrative marked by a number of failures, but using U. Eco's words, nobody has said that the narrative of failures is a failure. Even if it is a narrative of the inflexible will in pursuing vain dreams it is worth while investigating this dream and the reasons sustaining its existence during thousands of years.

1. Agger B. Cultural Studies as Critical Theory. – London: The Falmer Press, 1998. – 217p.
2. Bennet D. Introduction // Multicultural States. Rethinking Difference and Identity. – London and New York: Routledge, 1998. – P.1-26.
3. Hassan J. Nationalism, Colonialism, Multiculturalism, etc., in Personal Perspective // Multicultural States: London and New York: Routledge, 1998. – p.282-294.
4. Koundoura M. Multiculturalism or multinationalism? // Multicultural States. Rethinking Difference and Identity. – London and New York: Routledge, 1998. – P.69-88.
5. Ortega y Gasset J. Mission of the University. – Taylor and Francis, 2014. – 88p.
6. Ortega y Gasset J. The Revolt of the Masses. – New York; London. – W.W. Norton, 1994. – 192p.
7. Simon W. Postmodern Sexualities. – London and New York: Routledge, 1996. – 179p.
8. Vlasova T.I. Culture VS Culturalism in the discourses and practices of postmodernity // Versus.– №17.– 2016.– C.16-19.

Тетяна Воропаєва

Теоретико-методологічні засади дослідження консолідації українства у постколоніальну добу

Стаття присвячена проблемі консолідації українства в сучасному світі. Зроблена спроба створення принципово нової типології консолідаційних процесів.

Ключові слова: консолідація, методологія, постколоніалізм, українство, етнос, нація, цивілізація.

Tetiana Voropayeva

Theoretical and Methodological Bases of Research Consolidation of Ukrainians in Post-Colonial Period

The article is devoted to the problem of consolidation of Ukrainianess in the modern world. In article attempt of creating a fundamentally new typology of processes of consolidation.

Keywords: consolidation, methodology, post colonialism, Ukrainianess, ethnos, nation, civilization.

Розвиток української державності, побудова в Україні правового громадянського суспільства на

засадах демократії, гуманізму, ринкової економіки, політичного й культурного плюралізму, вимагають не

тільки захисту національної незалежності, державного суверенітету та територіальної цілісності України, але й реалізації національних інтересів та загальнонаціональної єдності. Надзвичайно важливою у цьому плані є консолідація української політичної нації та всього українства. Ця проблема має сьогодні практичну актуальність для України, громадяни якої прагнуть відновлення суверенітету й територіальної цілісності своєї держави, деокупації АР Крим і тих районів Донецької та Луганської областей, де триває неоголошена війна Росії проти України.

Процеси консолідації українства (як *транскордонної, трансдержавної і трансконтинентальної* спільності) сьогодні ускладнюються тим, що вони відбуваються в період глобалізації та гібридної війни. В цих умовах особливо зростає інтерес до процесів консолідації українства, які є одними з головних чинників збереження власної автентичності, самобутності, суб'єктності та розвитку державності й громадянського суспільства. Розробка теоретико-методологічних засад, визначення сутності, форм та етапів консолідації українства є одним з пріоритетних завдань сучасного українознавства.

Дослідження проблем консолідації та групової згуртованості розпочалися у 40-х роках ХХ ст. Найвідоміші наукові концепції з цієї тематики були створені такими американськими вченими, як К. Левін, Л. Фестінгер, Д. Картрайт, А. Зандер та їхніми послідовниками в багатьох країнах світу. Ці дослідники з'ясували, що консолідованість є своєрідною «результуючою» тих сил, які утримують людей в тій чи іншій групі. При цьому вважається, що певна група (як мала, так і велика) влаштовує індивіда тією мірою і до тих пір, поки він вважає, що «вигоди» від членства у цій групі не просто домінують над «витратами», але й є превалюючими у порівнянні з будь-якою іншою групою або з перебуванням поза будь-якої з можливих груп. Відповідно з цим, «сили згуртування» визначаються певним «балансом» ступенів привабливості усіх доступних для індивіда груп.

Сьогодні постає реальна необхідність *систематизації та концептуалізації існуючих досліджень*, присвячених проблемі консолідації спільнот і суспільств (див. праці таких дослідників, як Е. Арато, Х. Арендт, М. Бернард, П. Бурдье, М. Вользер, Е. Геллер, Х. Зандколер, Е. Ізатдуст, Дж. Колман, Т. Карл, У. Кімплін, Дж. Коен, Дж. Лінц, А. Макінтайр, А. Мелуччі, Р. Патнем, Т. Парсонс, М. Платтнер, Дж. Роулз, А. Турен, М. Уольцер, Ф. Фукуяма, Ю. Хабермас, Р. Хайек, С. Хантінгтон, Ф. Шміттер; Є. Агєєва, Г. Андрєєва, А. Ахієзер, Г. Вайнштейн, В. Вітюк, Є. Герасимов, А. Данилов, М. Ільїн, І. Клямкін, Г. Копилов, М. Кудряшова, В. Лапкін, С. Михайлова, А. Окара, І. Паніна, В. Пантін, О. Паслер, С. Патрушев, С. Перегудов, В. Петровський, М. Рац, Б. Слепцов, В. Стюпін, С. Тарутин, В. Толстих, М. Урнов, І. Халій, І. Шапіро, Т. Янсон та ін.).

Важливим методологічним підґрунтям для розробки проблеми консолідації українства є праці з історії української культури та української філософії (Л. Губерського, С. Кримського, І. Огородника, М. Поповича, М. Русина, В. Табачковського, В. Ярошовця та ін.); праці з філософської антропології, соціології та соціальної філософії (В. Бакірова, Г. Горак, Р. Доднова, М. Козловця, А. Лоя, В. Лубського, О. Предко,

С. Руденка, М. Шульги, Т. Яцук та ін.); українознавчі, культурологічні та політологічні дослідження (А. Бичко, І. Бичка, Т. Кононенко, В. Крисаченка, О. Майбороди, М. Обушного, С. Пролєєва, О. Салтовського, В. Сергічука, В. Скуратівського та ін.). Незважаючи на досить великий дослідницький інтерес до проблеми консолідації українства, багато аспектів залишаються недостатньо вивченими. Отже, ця проблема є доволі актуальною і потребує комплексного українознавчого дослідження.

Відомо, що поняття «консолідація» (від лат. «consolidatio» – зміцнення, об'єднання, згуртування) вперше було використано в релігійній сфері та в юриспруденції на Півдні Франції у середині XIV ст. Упродовж XIV – XIX ст. це слово увійшло у всі європейські мови і вико-ристовувалось у політико-правовій, фінансово-економічній, соціокультурній, етнонаціональній сферах, а також у багатьох природничих і точних науках (в геології, кібернетиці, біології тощо). У слов'янські мови цей термін потрапив через французьку мову (з латинської) на початку XIX ст.

Це поняття інтерпретується в сучасній соціогуманітаристиці як процес об'єднання соціальних суб'єктів, зміцнення єдності й згуртованості спільнот заради розв'язання ними складних (актуальних, невідкладних) завдань. Проблема консолідації українства є сьогодні однією з ключових для українського суспільства і держави. Адже надзвичайно актуальними є питання залучення широких верств населення у процес демократичних перетворень, подолання духовної відчуженості громадян від своєї держави та створення модерної української нації європейського типу, яка мала б власну «захисну парасольку» – діаспору [1, с. 10 – 13].

Відомо, що постколоніальні явища – це нова реальність, яка виникла в другій половині ХХ ст. (після Другої світової війни) через соціально-економічні, культурно-історичні та суспільно-політичні причини, а також в результаті активного поширення процесів гуманізації та демократизації в рамках загальнолюдської цивілізації загалом. Відомо, що постколоніальні дослідження (як своєрідне міждисциплінарне відгалуження європейської та світової соціогуманітаристики) утвердились і стали доволі популярними в кінці 1980-х – середині 1990-х рр. Постколоніальні дослідження були спрямовані на всебічне осмислення імперсько-колоніальної складової у життєдіяльності багатьох соціумів, країн і держав. Звичайно, колоніальні явища (загарбання територій завойованих народів, нещадна економічна експлуатація, поширення колоніза-торської ідеології, нав'язування завойованим і пригнобленим народам цінностей імперського центру, психологічне пригноблення тощо) існували задовго до того, як постколоніальні дослідження утвердились як окреме міждисциплінарне відгалуження соціо-гуманітаристики.

Зрозуміло, що вивчення постколоніальної реальності є дуже важливим і актуальним для усіх країн, які раніше були республіками в межах СРСР, хоча постколоніальний дискурс недо-статньо осмислений і абсолютно не інсти-туціолізований у багатьох нових незалежних державах, зокрема, і в Україні. Сьогодні необхідно ретельно проаналізувати й узагальнити праці основних теоретиків постколоніалізму. В першу чергу необхідно врахувати

результати попередніх постколоніальних досліджень, присвячених міждисциплінарному аналізу соціокультурної спадщини колоніалізму (таких, як М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, Ф. Фанон, У. Дюбуа, Е. Саїд, Х. Баба, Г. Гріффіт, Б. Ешкрофт, Г. Співак, Х. Тіффін та ін., а також різноманітні концепції, розроблені в рамках філософії, політології, соціології, релігієзнавства, літературознавства, соціально-економічної географії, гендерних студій тощо [5]). Недостатньо проаналізованим є співвідношення постімперських, постколоніальних і пострадянських явищ у нових незалежних державах (а також в Україні), хоча події на пострадянському просторі репрезентують дуже велику кількість цікавих прикладів постімперських, постколоніальних, а також деколоніальних проявів у різних сферах суспільного життя. Цікаво, що постколоніалізм, як правило, поєднується з деколоніальним вибором окремих суб'єктів (як індивідуальних, так і колективних).

Сучасні вчені наголошують, що «формально слово "постколоніальний" означає часовий період – період "після колоніалізму", що зазвичай інтерпретується як "період після здобуття незалежності тією чи іншою країною або територією". Це досягнення незалежності, як зазначала Л. Гандгі, часто супроводжується "волею до забування" колоніального минулого, спробою замість історії підпорядкування (гноблення) висунути на авансцену історію героїчного опору або навіть самодостатній, замкнутий наратив національного, в якому колонізатор або займає маргінальне місце, або взагалі не існує», таким чином, дане поняття «означає певну позицію, певний ракурс бачення, з якого пізнаються і аналізуються різноаспектні проблеми: протоколоніальні, колоніальні і після-колоніальні» [4, с. 776 – 777].

На жаль, український народ зіштовхнувся з багатьма деструктивними імперськими та колоніальними впливами. Серед них були: захоплення етнічної території українців; окупація; політична несаможиттєвість (залежність); пониження правовий статус місцевого населення; позбавлення автохтонного народу самоїтної правового статусу; нещадна економічна експлуатація природних багатств і праці місцевого населення на користь імперського центру; гальмування економічного розвитку, соціально-економічна деградація; позбавлення або обмеження повноти суверенітету українського народу на користь імперського центру; нав'язування місцевій владі кабальних договорів про протекторат; інспірування приходу до влади залежного від імперського центру, маріонеткового режиму; застосування військової сили; формування імперським центром власної колоніальної адміністрації; анексії території; геноцид, лінгвоцид і етноцид; репресії; насильницьке переміщення людей з їхніх рідних земель на нові території; нав'язування ідеології та цінностей колонізатора; маргіналізація етнічних і національних груп; інспірування різних форм внутрішнього протистояння та розколів суспільства; релігійна, культурна та етнічна дискримінація; культурна асиміляція та гібридизація тощо. На жаль, і сьогодні (завдяки неоімперській політиці Російської Федерації) залишається досить велика кількість перерахованих деструктивних імперських та колоніальних впливів. Зокрема, був створений неоімперський колоніальний проект під

назвою «Русский мир», який отримав ідеологічний розвиток в «Ліберальній імперії» Голови РАО ЄС Анатолія Чубайса. Розробники даного проекту не приховували, що він націлений на країни СНД. Розробники проекту намагались за красивими словами приховати експансію капіталу російських олігархів на пострадянський простір, тривіальну купівлю еліт колишніх радянських республік і перетворення їх на колонії. Це є класичний імперський неокolonіалізм.

Відомий британський журналіст Едвард Лукас у своїй книзі «Нова Холодна Війна. Як Кремль загрожує і Росії і Заходу» (яка вийшла 2008 року в Лондоні) проаналізував неокolonіальні прагнення РФ і довів, що Росія вже стала серйозною загрозою для Європи, Америки і всього світу. Автор підкреслив, що Кремль користується своєю фінансовою могутністю, щоб підірвати і ослаблювати політичні системи інших країн (у першу чергу, країн СНД). Журналіст наголосив, що зовнішньополітичний курс Кремля впливає з його внутрішньої політики: ліквідація свобод, розгром громадянського суспільства, жорстоке придушення інакомислення [3].

Сучасне українознавство має розробити категорію «постколоніальна реальність», проаналізувати специфіку взаємин колонізаторів і колонізованих, що включають не тільки досвід підпорядкування (гноблення) і опору, а й досвід взаємозалежності, а також особливості буттєвої укоріненості колонізатора і колонізованого. Необхідно також простежити процес формування імперської ментальності, гегемоністських уявлень і колоніальної самосвідомості колонізаторів, що стимулювало розвиток расистських і шовіністських стереотипів та переконань у перевазі російської культури не тільки у колонізаторів. У зв'язку з цим, М. Павлишин підкреслював, що культурний колоніалізм властивий культурі колонізованих не менше, ніж культурі колонізатора.

В результаті імперської та колоніальної політики Росії Україна поступово перетворювалась на колонізовану периферію, яка має нагальну потребу в наявності імперського центру для легітимації свого існування. Українська колонізована людина втрачала повноцінну суб'єктність, починала вважати себе неповноцінною, недолугою, провинційною тощо. Українцям нав'язувались не тільки колоніальна ідеологія і ментальність, колоніальний політичний дискурс і колоніальні культурні практики, колоніальні наративні стратегії і радянський «новояз», спрямовані на всебічну підтримку політичної й економічної влади імперського центру, але й комплекс неповноцінності, маргінальна й репресована ідентичність, а також прагнення наслідувати дії колонізатора, переймаючи його культурні звички, уявлення, судження, цінності та інститути. Імперський центр при цьому прагне привласнити собі все те, що високо цінується за світовою шкалою культурних цінностей, в тому числі й міфи про «первородство», намагаючись об'ґрунтувати їх новими псевдотеоріями (про «руський мир», «древнерусскую народність» тощо). Великою постколоніальною бідой України є знищення еліта, репресована наука, нівельована національна самосвідомість, комплекс меншовартості й пригнічена суб'єктність.

Сучасне українознавство має здійснити порівняльний аналіз концепцій постколоніального буття та граничного буття, а також створити концепції постколоніального буття українського народу в контексті реалізації його соціального капіталу та успішного цивілізаційного поступу. Отже, теоретико-методологічні розробки вчених, які досліджували постколоніальну проблематику, а також особливості консолідації спільнот і суспільств потребують продовження, доповнення й вдосконалення.

В сучасній українській соціогуманітаристиці консолідація соціуму розглядається як один з процесів групової динаміки (тобто сукупності внутрішньо-групових соціально-психологічних процесів і явищ, які характеризують весь цикл життєдіяльності групи та його етапи – утворення, функціонування, розвиток, стагнацію, регрес, розпад). До процесів групової динаміки належать нормоутворення (вироблення групою спільних норм, правил, думок, цінностей тощо), згуртування, формування функціонально-рольової структури групи, керівництво й лідерство, прийняття групових рішень, конфлікти, груповий тиск та інші способи регуляції індивідуальної поведінки, тобто всі ті процеси, які фіксують і забезпечують соціокультурні й соціально-психологічні зміни, що відбуваються в будь-якій групі за час її існування. Ці зміни зумовлюються як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Отже, *консолідація* – це один з найважливіших процесів групової динаміки, який зумовлює ступінь упорядкованості, узгодженості й стійкості внутрішньо-спільнотних та суспільних взаємозв'язків, що забезпечують стабільність та спадкоємність (наступність) життєдіяльності даного соціуму. Консолідованість характеризує ступінь відданості індивідів тій чи іншій групі та міру їхньої прихильності до кожної з них.

При вивченні проблеми консолідації українства варто залучити дослідження у рамках *консолідології* (відгалуження сучасної транзитології), що акцентує увагу на ключових стадіях переходу суспільств до незворотної «консолідованої» демократії (див. праці С. Майварінга, Г. О'Доннелла, С. Валезуелі, Х. Лінца, А. Степана, А. Шедлера та ін.). Ці вчені аналізують динаміку політичних процесів у рамках лібералізації та власне демократизації. Окрім цього, варто звернути увагу на дослідження солідарності й солідаризму (французького, італійського, німецького, польського, українського).

Коли мова йде про консолідацію українства, то у цьому випадку окреслюється нове дослідницьке поле, яке змушує науковців перейти з рівня політичної нації на вищій рівень – *транскордонний, трансдержавний і трансконти-нентальний*. У цьому випадку постають і нові завдання, зокрема, забезпечення нормального функціонування та розвитку всіх складових, які утворюють *матрицю транскордонної консолідації* українства (об'єднуючої ідеї, спільної ідентичності, спільного культурно-інформаційного простору, соціального капіталу (комплекс зв'язків, підтримуваних на основі базових норм і цінностей, які поділяються більшістю членів даного соціуму, що уможливило налагодження ефективної взаємодії, соціальної підтримки та взаємної довіри).

Відомо, що у світі існують різноманітні суспільства і спільноти, етноси і нації, культури і

цивілізації, і кожна з цих великих груп є унікальним, специфічним виявом універсальних загальнолюдських феноменів та закономірностей. Етнічні та національні спільноти мають різні форми свого прояву: плем'я, союз племен, етнос, етнічна нація (або «нація-культура», що прагне автономії, або політичної й економічної незалежності), політична нація (або «нація-держава», яка є суверенною й незалежною і включає в себе національні та етнічні меншини). Кожна з цих великих груп базується на принципово іншій системі внутрішніх зв'язків, які трансформуються від кровноспоріднених до соціокультурних, сакральних, мовних, психологічних, релігійних, територіальних, світоглядних, економічних, ціннісних, духовних та політичних. Поява національних держав у Європі зумовлена як етнічним чинником, так і соціально-економічними та суспільно-політичними чинниками; становлення націй є закономірною історичною тенденцією для розвитку європейської цивілізації, але перші нації виникають лише в ранньомодерну добу. З моменту формування у Європі модерних націй, які самореалізуються в національних державах, людина починає трактуватися як національна. Потрібно враховувати, що концептуальна модель модерної нації є похідною від взаємодії трьох складових – титульної нації, створеної нею держави та громадянського суспільства (громадянським суспільством є громада, члени якої усвідомлюють свою громадянську єдність, свою здатність на самоврядування, засобом якого є держава, політичні партії, громадські організації та вільні об'єднання громадян. Потрібно враховувати, що ті нації, в межах яких політичні й громадянські права не забезпечені, не є одночасно й громадянськими суспільствами), саме тому процес українського націєтворення потребує взаємодоповнення «спільнотного» та «суспільного». Європейська історія довела, що запровадження *національного принципу* консолідації потребує наявності розвинутої особистості, а також суверенності й суб'єктності окремих індивідів, оскільки узаконення державної влади має відбуватися на основі вільного волевиявлення громадян (а це передбачало перетворення цих індивідів з підданих у громадян і появу громадянського суспільства, чому суттєво протидіє будь-яка імперія).

Відомо, що *консолідована нація* є результатом діяльності держави та політичної й культурницької еліти, спрямованої на об'єднання різноетнічного населення країни, змістом цієї діяльності є інтеграція представників усіх етнічних і національних меншин в єдину державно-політичну спільноту (яка гармонійно поєднується з розвинутим громадянським суспільством) та формування у всіх верств населення усвідомлення єдності країни та спільності інтересів її громадян. Перебіг консолідаційних процесів на теренах України завжди істотно гальмувався зовнішніми чинниками.

Ми виділяємо *12 рівнів консолідації* спільнот і суспільств: 1) родовий та родинний (на рівні окремого роду і окремої сім'ї); 2) груповий рівень (на рівні основних соціальних груп, в які входить людина (друзі, товариші, однокласники, однокурсники, колеги по роботі, сусіди по будинку, добровільні об'єднання, волонтерські організації тощо)); 3) локальний

(місцевий); 4) регіональний; 5) етнічний; 6) національно-культурний (для етнічної нації); 7) державний (громадянсько-політичний) (для політичної нації та громадянського суспільства); 8) трансдержавний (макрорегіональний у межах певного континенту); 9) континентальний; 10) цивілізаційний (якщо цивілізація не співпадає з континентом); 11) транскордонний і трансконтинентальний (коли певна політична нація об'єднується з представниками діаспори у багатьох країнах світу); 12) світовий (глобальний). Отже, *консолідація мікрорівня* представлена у першому й другому прикладі, *консолідація мезорівня* – у третьому, четвертому, п'ятому та шостому прикладі, *консолідація макрорівня* – у сьомому, восьмому, дев'ятому, десятому та одинадцятому прикладах, *консолідація мегарівня* – у дванадцятому прикладі.

Окрім різних рівнів консолідації великих груп можна виділити й *типи консолідації* українства: спільнотний, суспільний, державний, громадянсько-політичний, етнічний (внутрішньо-етнічний), міжетнічний, національний (внутрішньо-національний) і міжнаціональний, транскордонний, трансдержавний, трансконтинентальний, плане-тарний. Кожен з цих типів має свою специфіку та механізми консолідації.

Наші попередні дослідження свідчать [2, с. 6 – 41], що у постколоніальних країнах найшвидше і найпростіше відбувається консолідація на *мікрорівні*, а найважче – на *макрорівні* (через низький рівень суспільної довіри й соціальної відповідальності, а також через недостатньо розвинуте громадянське суспільство). Новітня історія України показує, що консолідація на *мезо-* і *макрорівнях* у постколоніальному українському суспільстві гальмується недостатнім рівнем самоорганізації громадян у багатьох регіонах держави, відсутністю конструктивних вертикальних зв'язків між громадянами і владою, тривалою авторитарністю державного управління, існуванням неадекватних суспільно-політичних уявлень, деформаціями ментальності, світогляду та поведінки людей в умовах колоніалізму та неокolonіалізму.

Головні чинники транскордонної консолідації українства (спільні архетипи й уявлення, цілі та цінності, потреби та інтереси, горизонтальний колективізм, взаємна довіра й взаємодопомога, спільна діяльність, спільна пам'ять, спільна ідентичність, патріотизм, національна ідея, діалогічні взаємини, кооперантна взаємодія, розвинуте громадянське суспільство, авторитетні еліти, демократичний стиль лідерства й керівництва, ефективно діючі соціальні мережі, спільний ворог тощо) є умовою успішного подолання роз'єднаності українців (як етнічних, так і політичних) в умовах українсько-російського протистояння.

Духовно-світоглядними засадами консолідації українства є формування патріотичних почуттів, громадянськості, суб'єктності, цілісного світогляду, національної самосвідомості, соціального консенсусу, політичної та правової культури тощо). Інформаційна безпека та українознавча компетентність суспільства є *важливою умовою* консолідації українства. Подолання регіональної сегментації та дезінтеграції України неможливі поза процесом консолідації.

Оскільки постійна культивування і підтримка гносеологічної та онтологічної несвободи й підпорядкованості українців виражались у різних формах (як онтологічна маргіналізація, як нівеляція індивідуальної та колективної суб'єктності тощо), то й процеси деколонізації мають розгортатися також у багатьох формо-виявах. Громадянам України потрібно звільнитися від колоніальної ментальності, радянських стереотипів, тоталітарних медіа-образів, необхідно деколонізувати не тільки суспільно-політичні уявлення громадян України, але й їхні уявлення про українськість.

Для подолання *постколоніальних явищ* необхідно залучати не тільки *накопичувальні, зберігальні й трансляційні механізми* консолідації українства, але й *когнітивні, афективні та конативні* (афіліація, адаптація, атракція, ідентифікація, стереотипізація, категоризація, ритуалізація, соціалізація, експектація, інтеграція, емпатія, навіювання, наслідування, емоційне зараження, співпереживання, переконання, глибинне спілкування, нормо- і смислоутворення).

Сьогодні необхідна: 1) розробка ідеології консолідації та соціального консенсусу в Україні; 2) поглиблення інтегративного підходу в українознавстві і створення на цій основі *нових соціогуманітарних технологій взаємодоповнення*: а) різних регіональних та релігійних ідентичностей українців, б) різних інтерпретацій минулого, в) різних бачень сучасності, г) різних розумінь майбутнього, д) духовно-світоглядних, політико-правових і соціально-економічних уявлень представників української діаспори та громадян України.

Завдяки самовідданому консолідованому спротиву російській агресії в Україні, українство стало символом боротьби за європейські й загальнолюдські цінності у ХХІ ст. Сучасні українці (як етнічні, так і політичні) також можуть стати одним з позитивних прикладів успішної деколонізації свого посттоталітарного, пострадянського, постгенотцидного соціуму.

1. *Воропаєва Т. С.* Спільна ідентичність в контексті консолідації українства / Т. С. Воропаєва // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Українознавство. – Вип. 1 (18). – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – С. 10 – 13.

2. *Воропаєва Т. С.* Трансформація ціннісних пріоритетів громадян України (1990 – 2016 рр.) / Т. С. Воропаєва // Перспективні тренди розвитку науки: філософія, література і лінгвістика, культура і мистецтво, архітектура і будівництво, історія : монографія. – Одеса: КУПРИЄНКО С.В., 2016 – 136 с. – С. 6 – 41.

3. *Лукас Едвард.* Нова Холодна Війна. Як Кремль загрожує Росії і Заходу / Едвард Лукас. – К.: Темпора, 2009. – 488 с.

4. Новейший философский словарь: 3-е изд., исправл. – Мн.: Книжный Дом. 2003. – 1280 с. 5. *Ashcroft B., Griffiths G., Tiffin H.* Post-Colonial Studies. Key Concepts / B. Ashcroft, G. Griffiths, H. Tiffin. – L.-N.Y., 2000. – 840 p.